

Stichting Fryske Toaniel Stifting Tryater

Geadviseerd subsidiebedrag: € 2.017.801

Gevraagd subsidiebedrag: € 2.017.801

Over de instelling

Stichting Fryske Toaniel Stifting Tryater (hierna: Tryater), podiumkunsten, theater, Leeuwarden

Tryater is een middelgroot theatergezelschap dat Fries- en/of meertalig theater maakt voor volwassenen, jeugd en jongeren binnen en buiten Friesland. De instelling wil bijdragen aan de vitaliteit, innovatie, professionalisering en internationalisering van het Friese culturele veld en aan de taalemancipatie en taaldiversiteit binnen de Nederlandse podiumkunsten. Ze speelt altijd op locatie en kiest daarvoor plekken waar gemeenschappen samenkomen: de kantine van de sportclub, het openluchtzwembad, de school of het dorpsplein. In 2025 viert Tryater haar zestigjarig bestaan.

Subsidieadvies

De aanvraag voldoet aan de eisen als bedoeld in artikel 3.12 van de Regeling op het specifiek cultuurbeleid.

De Raad voor Cultuur (hierna: raad) adviseert Stichting Fryske Toaniel Stifting Tryater een subsidiebedrag toe te kennen van € 2.017.801.

Beoordeling

Artistieke/inhoudelijke kwaliteit van de kernactiviteiten

Terugkijkend op subsidieperiode 2021 - 2024 was de raad positief over de hoge kwaliteit waarmee Tryater haar kerntaak uitvoerde: voorstellingen maken vanuit de Friese taal en cultuur. De voorstellingen verbonden op een mooie manier thema's die in Friesland en in de wereld spelen, bijvoorbeeld over klimaatverandering. Juist omdat de voorstellingen van hoge kwaliteit waren en zich niet slechts tot een Friese context verhielden, had de raad het gewaardeerd als deze ook op andere plekken in het land te zien zouden zijn geweest, ook al realiseert hij zich terdege dat dit niet de kernopdracht van de instelling is. Tryater gaf ruimte aan jonge makers en acteurs uit de regio en werkte samen met andere culturele instellingen uit het noorden binnen het talentontwikkelingsinitiatief Station Noord. De instelling legde connecties met andere Europese gezelschappen die in een streektaal werken – de raad is benieuwd wat dat netwerk gaat opleveren.

Voor subsidieperiode 2025 - 2028 heeft Tryater een sterk plan ingediend, waaruit een duidelijke artistieke signatuur spreekt. De instelling kiest overtuigend voor het maken van documentair theater op locatie. De raad is positief over de wijze waarop Tryater haar artistieke keuzes verweeft met maatschappelijke betekenis. Elk voorstellingsconcept gaat over een maatschappelijk thema, waaraan een passende locatie wordt gekoppeld. Zo gaat de instelling een voorstelling over arbeidsmigratie in de haven spelen en een verhaal over het schoonheidsideaal in het openluchtzwembad. Tryater is goed in het bedenken van aansprekende voorstellingsconcepten en kiest daarbij passende makers. De raad heeft vertrouwen in de vakdeskundigheid van de gekozen makers.

De zeggingskracht van de producties is groot. De voorstellingen gaan over actuele regionale dromen en thema's, die universeel zijn zonder clichématig te worden. Tryater staat in nauw contact met het Friese publiek en betreft hen actief bij het maakproces, door de gemeenschap rondom een voorstellingslocatie of onderwerp in te zetten als inspiratiebron, medespeler en spiegel.

Tryater heeft een uitgebreid talentontwikkelingsbeleid, gedreven vanuit het besef dat het duurzaam begeleiden van talent noodzakelijk is voor de Friese theatersector en een vitaal cultureel klimaat in de noordelijke regio. Onder de noemer Jong Tryater biedt ze een intern lestraject aan voor jonge spelers van de Friese theateropleidingen. Drie nieuwe Friese makers volgen de komende subsidieperiode een meerjarig, voor hen op maat gemaakt talentontwikkelingstraject. Het is positief dat makers die in het verleden zo'n traject hebben gevolgd in de periode 2025 - 2028 bij Tryater terugkeren om een voorstelling te maken. Ook geeft de instelling schrijfp opdrachten aan Friese en/of meertalige toneelschrijvers, waarmee ze bijdraagt aan de ontwikkeling en zichtbaarheid van de Friese taal. Tryater biedt tevens traineeships aan voor zakelijke talenten en educatiemakers en is aangesloten bij het noordelijke talentontwikkelingsprogramma Station Noord. De raad is onder de indruk van deze brede inzet op talent.

Het internationale traject gericht op minderheidstalen is aansprekend. Tryater is penvoerder van dit driejarig project, gericht op de verbinding van mensen die tot een taalminderheid behoren. Ze werkt hierbij samen met zeven andere Europese theatergezelschappen. Tryater geeft blijk van een heldere visie op meertaligheid en maakt daarbij gerichte keuzes. Internationale uitwisseling draagt bij aan de ontwikkeling van de instelling in Nederland, onder meer door ervaringen uit te wisselen over het schrijven, vertalen en spelen van nieuwe toneelstukken in minderheidstalen.

Maatschappelijke betekenis

In subsidieperiode 2021 - 2024 wist Tryater in haar voorstellingen Friesland en de wereld met elkaar te verbinden en legde daarmee op een mooie manier bloot wat er in de regio speelde. De voorstellingen waren maatschappijkritisch op een genuanceerde manier. Ook werkte ze nauw samen met Friese scholen.

De plannen voor de periode 2025 - 2028 tonen opnieuw de maatschappelijke relevantie voor de regio. De inhoudelijke plannen zijn nauw verweven met de zorgen die in Friesland leven. Tryater toont voeling met de maatschappij en de dagelijkse realiteit van de Friezen. Zo maakt ze een installatie over zingeving en geluk, vanuit de vraag wat de waarde van geloof is in een gemeenschap die steeds minder religieus is. Ook is het sterk dat de instelling zich onderdompelt in de lokale gemeenschap. Makers laten zich inspireren door de omgeving en ontwikkelen hun ideeën op locatie. Samen met de mensen die daar wonen, werken of recreëren bouwen ze aan een tijdelijk thuis. Soms betreft de instelling maatschappelijke partners bij haar voorstellingen, zoals Vluchtelingenwerk Nederland bij de 8+- voorstelling 'Anwar en de Wolf', over een ontmoeting tussen een jonge vluchteling en een wolf.

Ook maakt Tryater in subsidieperiode 2025 - 2028 voorstellingen vanaf 4+ voor het onderwijs. De raad prijst de ambitie om elk kind in Friesland minstens een keer tijdens zijn schooltijd een Tryatervoorstelling te laten zien. Voor de jeugd- en jongeren voorstellingen werkt Tryater samen met Het Houten Huis uit Groningen en Peergroup uit Drenthe aan educatieve locatievoorstellingen, waardoor ook kinderen uit de omliggende provincies met haar werk in aanraking kunnen komen.

De instelling beschrijft voldoende hoe ze haar diversiteitsbeleid vormgeeft. Zo biedt het programma interessante thema's, waaronder 'vrouwelijke seksualiteit' en 'inclusiviteit in de sportwereld'. Ook reflecteert ze goed op diversiteit en inclusie met betrekking tot haar personeel/medewerkers. De organisatie is divers samengesteld, al zijn er volgens de instelling nog groepen die ondergerepresenteerd zijn, zoals medewerkers met een bi-culturele achtergrond. Het wervingsbeleid richt zich specifiek op het vergroten van diversiteit, maar doordat er weinig verloop is binnen de organisatie verandert het personeelbestand in een langzaam tempo. Talentontwikkeling speelt een grote rol bij het behouden of terugkeren van talent naar Friesland en daar zet Tryater goed op in.

De instelling gaat in de aanvraag voldoende in op de kernwaarden van de Fair Practice Code. Ze gaat in op sociale veiligheid en borgt het beleid aangaande sociale veiligheid door een externe onafhankelijke vertrouwenspersoon die beschikbaar is voor vast en tijdelijk personeel. Ook

is ze aangesloten bij Stichting Sociale Veiligheid Podiumkunsten. Op afspraken over eerlijke beloning wordt in de aangeleverde stukken voldoende ingegaan. De instelling volgt de cao Toneel en Dans, werkt met honorariumrichtlijnen en heeft afspraken gemaakt over auteursrechten. Tryater toont zich bewust van haar rol als opdrachtgever en geeft een goede reflectie op afhankelijkheidsrelaties. Ze heeft aandacht voor gelijke behandeling van personeel in loondienst en zzp'ers.

Toegankelijkheid

De afgelopen subsidieperiode zette Tryater sterk in op meertaligheid en diversiteit, onder andere met boventiteling en meertalige voorstellingen, waardoor de voorstellingen ook toegankelijk waren voor een niet-Friessprekend publiek. De instelling bewoog zich dicht bij de mensen op niet-traditionele speelplekken. Ze heeft het spelen in buurthuizen afgebouwd, omdat ze op zoek wilde naar nieuw publiek dat daar niet (meer) komt. Daarvoor in de plaats zocht ze nieuwe plekken, soms aansluitend bij het thema, zoals schaatsbanen bij een voorstelling over klimaatverandering.

Tryater zet zich in subsidieperiode 2025 - 2028 op allerlei vlakken in om de toegankelijkheid van haar werk te vergroten: fysiek, digitaal, sociaal en financieel. Zo werkt ze langdurig samen met zorg- en maatschappelijke instanties die zich inzetten voor mensen met een beperking, zoals stichting Komt het Zien! en Smoel Kunstwerkplaats. Naar eigen zeggen bouwt de instelling gestaag een publiek op van mensen met een fysieke of verstandelijke beperking. Vernieuwend vindt de raad het gebruik van 'smart glasses', een bril waarin ondertiteling en zelfs een gebarentolk kan worden geprojecteerd. Ook heeft Tryater aandacht voor mensen met lage inkomens, door haar toegangsprijzen bewust laag te houden en samen te werken met maatschappelijke partners als Platform Armoede en Schulden Fryslân.

Met een groot jeugd aanbod en vele activiteiten op het gebied van educatie en participatie bouwt Tryater haar publiek van jongs af aan op. Elke jongere komt via school een keer met het werk van Tryater in aanraking. Het lukt de instelling echter niet het jonge publiek vast te houden; ze bereikt weinig mensen tussen de twintig en veertig jaar. Daar ziet de raad een grote uitdaging voor het gezelschap. De keuze om minder in buurthuizen en meer op locatie te spelen heeft nog niet het gewenste effect laten zien in het trekken van een jonger publiek. Met haar plannen voor de subsidieperiode 2025 - 2028 wil Tryater de volle breedte van het publiek bedienen, van de jeugd via scholen door heel Friesland tot volwassen publiek.

De instelling heeft goed zicht op de groepen die ze nog niet voldoende bereikt: behalve de leeftijdsgroep twintig tot veertig jaar ook inwoners van Friesland met een andere culturele achtergrond en niet-Friestaligen. Ze wil deze groepen bereiken met haar marketing en communicatie, maar ook door

op plekken te spelen waarmee deze doelgroepen verbonden zijn, door te werken met organisaties die aan hen gelieerd zijn en door de toegankelijkheid van het werk te vergroten. Uit het plan blijkt nog niet duidelijk hoe ze hiermee inwoners van Friesland met een andere culturele achtergrond wil bereiken. De raad is van mening dat samenwerken of coproduceren met de desbetreffende doelgroepen of gemeenschappen hiertoe kansen biedt.

De raad vindt het aantal bezoekers in algemene zin aan de lage kant. Het spelen op locatie is goed onderbouwd en aansprekend voor een nieuw of ander publiek, maar het spelen in schouwburgen zou ook kunnen bijdragen aan publieksopbouw. De huidige bezettingsgraad van de voorstellingen is volgens de instelling zestig procent. Daar kan meer ambitie op worden getoond.

Bedrijfsmatige gezondheid

Op basis van de kengetallen (liquiditeit, solvabiliteit en weerstandsvermogen) in de jaarrekening 2022 constateert de raad dat de instelling financieel gezond is. De instelling benoemt verschillende financiële risico's en de manier waarop zij daarmee om kan gaan.

Tryater zegt de stijgende lasten door inflatie niet volledig te kunnen opvangen met de indexering van de subsidies, waardoor zij minder voorstellingen kan spelen en minder publiek bereikt dan gewenst. Ze streeft voor subsidieperiode 2025 - 2028 naar een hoger percentage eigen inkomsten, door de bezettingsgraad te verhogen en meer fondsen en sponsors te werven. De raad is van mening dat Tryater op dit vlak meer ambitie aan de dag had kunnen leggen. Gezien de maatschappelijk thema's zou meer private subsidiëring moeten kunnen worden verkregen.

De instelling licht de toepassing van de principes uit de Governance Code Cultuur toe, maar had dit beter kunnen onderbouwen. De raad hecht eraan dat de instelling de toepassing van de code in het eerstvolgende jaarverslag verder heeft uitgewerkt.

Geografische spreiding

Tryater is gevestigd in Leeuwarden. Binnen de categorie Theater wordt een goede geografische spreiding gerealiseerd op basis van de betreffende bepaling in de regeling.